ואחת לשכת בית המוקד. פר"ח דשני בית המוקד היו ליטול מהם אם לצורך המזבח שמצוה להביא מן הדיוט שאינם היו שאם יכבה האחד יציאו מן השני ואף על גב דאכתי הואי מערכה לקיום האש לקמן בס"פ ערף בקלפי (דף מה.) שמא אגופיה דמזבח דכתיב [1]ובעצם השמים לטהר מאי שנא דיהיב עולה ברישא והדר יהיב דחטאת ניתיב ברישא דחטאת והדר ניתיב דעולה כיון דעולה היא היא קדמה ברישא ומאי שנא דיהיב מזרחית צפונית ומערבית דרומית ניתיב דרומית מזרחית [א] והדר צפונית מערבית אמרי [א]עולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא הוה ליה יסוד מאי שנא דיהיב ברישא מזרחית צפונית והדר מערבית דרומית ניתיב ברישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית כיון [ב]דאמר מר כל [2]פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ברישא בההוא פגע וממאי דבעולה הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת ודילמא בחטאת הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה עולה לא ס"ד דכתיב [2]על עולת התמיד יעשה ונסכו מאי קאמר רחמנא מידי דחטאת שדי אעולה תנן התם [ג]אמר להם הממונה צאו והביאו טלה מלשכת בית הטלאים והלא לשכת הטלאים הית' במקצוע צפונית מערבית וארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים ורמינהו [ג]ארבע לשכות היו לבית המוקד בקטוניות הפתוחות לטרקלין שתים בקודש ושתים בחול וראשי פספסין מבדילין בין קודש לחול ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשכת [ד] טלי קרבן דרומית

אגופיה דמזבח דכתיב [1]ובעצם השמים לטהר מאי שנא דיהיב עולה ברישא והדר יהיב דחטאת ניתיב ברישא דחטאת והדר ניתיב דעולה כיון דעולה היא היא קדמה ברישא ומאי שנא דיהיב מזרחית צפונית ומערבית דרומית ניתיב דרומית מזרחית [א] והדר צפונית מערבית אמרי [א]עולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא הוה ליה יסוד מאי שנא דיהיב ברישא מזרחית צפונית והדר מערבית דרומית ניתיב ברישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית כיון [ב]דאמר מר כל [2]פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ברישא בההוא פגע וממאי דבעולה הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת ודילמא בחטאת הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה עולה לא ס"ד דכתיב [2]על עולת התמיד יעשה ונסכו מאי קאמר רחמנא מידי דחטאת שדי אעולה תנן התם [ג]אמר להם הממונה צאו והביאו טלה מלשכת בית הטלאים והלא לשכת הטלאים הית' במקצוע צפונית מערבית וארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים ורמינהו [ג]ארבע לשכות היו לבית המוקד בקטוניות הפתוחות לטרקלין שתים בקודש ושתים בחול וראשי פספסין מבדילין בין קודש לחול ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשכת [ד] טלי קרבן דרומית

מהם אם לצורך המזבח שמצוה להביא מן הדיוט שאינם היו שאם יכבה האחד יציאו מן השני ואף על גב דאכתי הואי מערכה לקיום האש לקמן בס"פ ערף בקלפי (דף מה.) שמא אלשמן היו לריכות לקיום האש שאם יכבה האש משני בתי המוקד יקחו מן המערכה העשויה לכך וכפירושו משמע בפ"ק דשבת (דף כ.) ומאחיזין האור במדורת בית המוקד מאי טעמא בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד משמע דלפי שהוא צורך המזבח יכול להבעיר בשבת ורש"י פירש לפי שהכהנים הולכים יחפים דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בינו לרצפה כדאיתא בפ"ב דזבחים (דף כד.) היו שני בתי המוקד[א] ואש של מערכה לקיום האש ולריך לומר לפירושו דהמיהו להבעיר האש במדורת בית המוקד אע"ג דלא הוה צורך מזבח כיון דבעומדה הוא לא קריגן ביה בכל מושבותיכם. הכא נמי ולקמן בריש פ"ג (דף כח.) אמר להם הממונה לאו ולאו אם הגיע זמן שחיטה פירש רש"י הסגן וליתא דבירושלמי חשיב ה' דברים שהסגן משמש אימי כ"ג הגבה ימיך לקמן בפרק טרף בקלפי (דף לט.) הסגן בימינו ולא אם בא בשמאלו בפ' כ"ג (סנהדרין דף יט.) והניף הסגן בסודרין לסוף מסכת תמיד (דף לג:) והסגן בימינו והעלהו בהיא פירקא נמי לא היה כה"ג מתמנה עד שנעשה סגן ולא קא חשיב להא בהדייהו אלמא ממונה לאו סגן הוא[ב]:

ניתיב דרומית מזרחית. דומיא דחטאת דכשעלה בכבש בא לו לקרן דרומית מזרחית תחלה [ג]ולא הוה מלי לשנויי כיון דעולה נשחטת בצפון וקיבול דמה בצפון יהיב מזרחית צפונית דפגע ביה בריש[ג] שהוא סמוך לו יותר מלקרן מזרחית דרומית תדא דאדרבה כיון דכל פונות דרך ימין נמצא כי קאי בצפון ופניו למזבח ומקיף דרך ימין פגע בקרן דרומית מזרחית בריש[ג] ועוד האמת משיב לו לקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד: **ניתיב** בריש[ג] מערבית דרומית. דכיון דבעיא מעשה חטאת

נהי דלא מלי למיתב דרומית מזרחית כחטאת משום דעולה טעונה יסוד מ"מ ניתיב בריש[ג] מערבית דרומית שהיא קרן הסמוכה לכבש שהיה בדרום שהיה עולה בו לתת מתנות לחטאת וקרובה לו טפי ממזרחית צפונית ומשני כיון דאמר מר כל פונות כו' ואף על גב דאי אחיב על ירך המזבח צפונה פגע בריש[ג] דרך ימין לקרן מערבית דרומית מקמי קרן מזרחית צפונית ס"ל לרבי שמעון אים המלפה כמאן דאמר דכל חצי העזרה עד הפתח הוא לפון והיה שוחט להלן מן המזבח כנגד הפתח וכי מקיף מו דרך ימין פגע מיד בקרן מזרחית צפונית שהיא קרובה לקרן מזרחית דרומית שהיא קרן שנותנין בה תחלה מתנות חטאת טפי מלקרן מערבית דרומית וניחא נמי דנקט דרך ימין למזרח דרומית

פתוחות לטרקלין דקתני לקמן ואריבע לשכות היו שם בד' המקלועות אחת לשכת הטלאים וכו': **לשכת החותמות.** שמניחין שם חותמות של לוקח סלתות ונסכים מן ההקדש בדמים כדתנן במסכת שקלים (פ"ה משנה ג) ד' חותמות היו במקדש והיה כתוב עליהן עגל גדי זכר חוטה והן שימני כבש ואיל ופר ושלש בהמות של מצורע כל מי שמבקש נסכים בא לו אצל הממונה על החותמות ונותן לו מעות כפי נסכים שהוא צריך ומקבל ממנו חותם של אותם נסכים ובא לו אצל הממונה על הנסכים ומראה [ד] לו החותם ומקבל ממנו נסכים וכו' כדמפרש התם: **לשכה בית המוקד.** לשכה קטנה שקרויה בית המוקד ופתוחה לבית המוקד הגדול: **שעושים בה לחם הפנים.** של בית גרמו עושין שם מעשה לחם הפנים שהיו שם: **לבית המוקד.** פתוחות לה: **שתים בקודש ושתים בחול.** של בית [ה] המוקד מקלתה בנויה בתוך עזרה מקודשת ומקלתה בחול: **וראשי פספסין.** חתיכות עצים מבדילין לסימן במקום המפסיק בין קודש לחול: שאיקלוס

אחר שהוא של הקרנות ומינן שירים לא מעכבי, ותנן מיירינן במלאת דמעכבא כדם דהייגו עיקר בפרה, והתיכא שירים של דם הפר ושל דם השעיר הניתן בפנים דמעכבי, ומפורש בסוף פ' הרציאו לו את הכף ובובחים שהיא שחיטת קדשים בסוף השוחט [והמעלה]. (ושנתן) [ושנינן] בחד מקום אמרינן לא מצאנו דמים חציים למעלה וחציים למטה, אבל (כנפיים) [בפנים] ובחוץ לא. ולמה מקדים ומזה אחת שהיא שתים כדין העולה ואחרי כן מזה שתים שהן שתים כמעשה חטאת, מפני שהובח עולה לפיכך מקדים מצותו. והרי אנו מפרשים שתי הקושיות כאחת למה מזין בקרן מזרחית צפונית היה לו להזות בתחלה בקרן דרומית מזרחית משום דכד סליק בכבש ופונה דרך ימין למזרח בההוא קרן פגע בריש[ג]. ומשני אמאי לא מדי בקרן דרומית מזרחית משום דעולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא הויא יסוד ואם יתחיל בקרן דרומית מזרחית צריך להשלים צפונה מערבה ולא היו הדמים נשפכין על היסוד אלא בקרן מערבית דרומית. דתנן במדות פרק ג' והיסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני המערב, ואוכל בדרום אמה אחת, ובמזרח אחת ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים ניתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי כו'. וכבש המזבח היה לדרום המזבח דתנן היה לדרומו של מזבח [ל"ב] אמה על רחב י"ו אמה, וכשעולה מן הכבש למזבח ופונה דרך ימינו למזרח בריש[ג] פגע בקרן דרומית מזרחית, לא יכול להזות בו דהא לית ליה יסוד דאמרינן, וכיון דעבר ליה כי פגע בריש[ג] בקרן מזרחית צפונית פגע ואין מעבירין על המצות הילכך מזה עליו כו'. **תנן התם** בחמיד פ"ג אמר להן צאו והביאו טלה מלישכת הטלאים. והרי לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית דר' לשכות היו שם. אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות, כדתנן ד' חותמות היו במקדש. ואחת לשכת המוקד, ובית המוקד זה היה כיפה ולמה נקרא בית המוקד שלא היתה אש כבה בו לעולם, ומשם היו נוטלין האש, ואחת לשכת עושין [בה] לחם הפנים. ורמינן עלה הא דתנן במדות פרק ראשון ארבע לישכות היו בבית המוקד כו', ומה היו משמשות מערבית דרומית היא היתה לשכת טלה קרבן

ע) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ב) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ג) מדות פ"ל מ"ו, ד) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ה) [יחזקאל מג], ו) [ויקרא א], ז) [צ"ל ונותן], ח) [שבית רש"ש], ט) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], י) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה והאיכא שירים שהן למטה (בקטורת) ומזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ב) [נקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ג) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ד) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ה) [יחזקאל מג], ו) [ויקרא א], ז) [צ"ל ונותן], ח) [שבית רש"ש], ט) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], י) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ד) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ה) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ו) מדות פ"ל מ"ו, ז) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ח) [יחזקאל מג], ט) [ויקרא א], י) [צ"ל ונותן], יא) [שבית רש"ש], יב) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], יג) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ד) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ה) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ו) מדות פ"ל מ"ו, ז) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ח) [יחזקאל מג], ט) [ויקרא א], י) [צ"ל ונותן], יא) [שבית רש"ש], יב) ד"ה אמר עיין קודם ד"ה ואמתם ובעיסה שיימים אחר ד"ה ניתיב בריש[ג], יג) [וע"ע תוס' מנחות ק. ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן],

תורה אור השלם

1. וַיַּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר:
שמות כד י
2. וּשְׂעִרַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְיְיָ עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:
במדבר כח טו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ניתיב דרומית בו' **ולא** ה"ס לשנויי. עיין משוב מהרש"ש מ"ג סימן ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטלאי קרבן: (ב) רש"י ד"ה תנן התם וכו' דמיירי לעיל בשיטה כהלי גוונא כו' מוקמי' לשתמין דסדר יומא דפליגי אתמיד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והלכ. כ"ה לעיל עליו למתקו:

מוסף רש"י

אגופיה דמזבח. עלי גילוי גגו של מזבח, שהיה מטהרו תחלה מדשן שעליו ומגלה את גגו, ועל שמטהרהו ומייפהו קרי ליה טהרו כדכתיב וטהרו (זבחים לח: וב"ק הגיה: כדכתיב לטוהר).

מוסף תוספות

א. לשכה גדולה וכו' היו עושין מדורות גדולות לחמם הכהנים וכו', וכן בלשכת בית המוקד הקטנה להתחמם שם הצנועים. ריטב"א.
ב. [אלא] ר"ל הממונה על דבר זה. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

תנן בפרק הוליאו (נח, ב) אחר שהזה למעלה (בקטורת) [נקטרת] מזבח הזהב חוזר ומזה על טהרו של מזבח ז' פעמים כו', אלמא מדם ל' נותן למעלה בקרנות המזבח ולמטה בקלוי. ועוד גרס בפר"ח והאיכא שירים שהן למטה ומפנה הקטורת שנגרף עליו בבקר וחותיהו אילך ואילך ומזה על מקום הגלוי כדכתיב וכעצם השמים לטוהר כמו לטהר: **עולה טעונה יסוד.** שיהא דמה ניתן במקום שיהא יסוד למטה אימנו דהכי אמרינן בזבחים (דף נח.) אל יסוד מזבח העולה לזבחה של עולה יהא יסוד למטה אימנו: **קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד.** כדאמרינן במסכת מדות (פ"ג משנה ח) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל במזרח אמה אחת כשהצפון כלה למזרח ובדרום אמה אחת כשהמערב כלה לדרום אלמא לא היה יסוד למזרחית דרומית ואמרינן בזבחים (דף נג:) לפי שלא היתה אמה היסוד של כל המזרח ושל כל דרום בחלקו של בנימין כדמתרגמינן בחסקנתיה יתבני ד) מדבחא (בכלאים מט) לפיכך לא היה יסוד לה: **ניון דאמר מר כו'.** ממתניתין דרמי בר יחזקאל היא לקמן (דף נח:): **לא יהו אלא דרך ימין למזרח.** הכא לא שייך למזרח אבל בזבחים שייך למיתנייה דאיירי התם בנתינת כבש המזבח לדרום ולילף לה מן ומעלותיו פנות ה) קדיש מן מעלותיו לדרום כדי שתהא תחילת פיונתו לקדיש כשתפנה לדרך ימין דכל פינות דרך ימין הן דתני רמי בר יחזקאל עומד על שנים עשר בקר וגו' ומגבה היא גירסא נקט בכל דוכתי למזרח ולא שייך למימר אלא דרך ימין ומו לא: **בריש[ג] בההוא פגע.** כשעלה בכבש ופונה לימין פוגע בקרן מזרחית דרומית תחילה ושם אי אפשר ליתן משום דאין לה יסוד ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואע"ג דמתן דם אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק דכתיב ו) וזרקו דהא למטה מן החוט הוא נותן אפילו הכי כיון שבחטאת שניתנה בעליונה של קרן צריך לעלות בכבש דרך הדרום ופונה למזרח ס"ל בכל הדמים אע"פ שנותנן למטה מתחיל להקיף מדרך הדרום שהוא פניו של מזבח כפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין: **דילמא בחטאת.** דרשם חומר דחמנא עביד ביה מעשה עולה: **לא ס"ד דכתיב.** לחטאת על עולת: **מגן הפסח.** במסכת תמיד ולא שייך למיקבעיה בגמרא דיומא אלא משום דמיירי לעיל (ז) בשיטה כהלי גוונא מאן תנא סדר יומא ר"ש אים המלפה היא לא אמעינן ליה דאמר הכי אלא משום דאמעינן ליה דפליג אסדר תמיד מוקמי לסתמיה דפליגי אתמיד אליביה ואין שיטה כזאת מצויה בגמרא קבעה נמי להך גביה דמתוקמא נמי בהך שיטתא: **הממונה.** הוא הסגן: **והביאו כו'.** לתמיד: **מלשכת הטלאים.** שהיו הטלאים שם מבוקרין כדתנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משנה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים: **והלא.** כמו והרי היא במקום פלוני: **במקלוע לפונים מערבית.** של בית המוקד שהיה טרקלין גדול והיו מסיקין בו מדורות גדולות להתחמם שם הכהנים שהולכים יחפים על הרצפה עזרה שהיא של שיש והיו במקלעותיה לשכות פתוחות בקטוניות

ד) [לקמן יח: מה. נח: סוטה טו:] וכמיס סב:, ה) תמיד ב, [פ"ג משנה ג], ו) מדות פ"ל מ"ו, ז) לפניהו מקדשא עיין תוי"ט בזבחים פ"ה מ"ד ד"ה שמי מתנות, ח) [יחזקאל מג], ט) [ויקרא א], י) [צ"

דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים. לקמן (דף יח.) פריך דלעיל דממתיתין דתמיד מוכח דהיא היתה נקרן מזרחית לפונית דקא חזיב מלשכת טלאים שהיתה נקרן מערבית לפונית עד לשכת לחם הפנים ד' לשכות וכי מקפת דרך ימין נמצאת לשכת לחם הפנים בלפונית מזרחית ומשני לה וקשיא לן ליפרוך נמי דלעיל קאמר דשמר שתי לשכותיה הוי לשכת החותמות ולשכת בית המוקד והכא קאמר שבאחת נגזו בית חשמונאי כו' ובאחת יורדין לבית הטבילה י"ל טובא איכא לשכות ומיני כלים שמשמשין שניים ושלשה דבריה: **הא איכא פלגא דאמתא.** הא דלא משני שההיכל היה לו אסקופה למטה בפתחו שהיתה גבוה חצי אמה דקיים ליה שלא היה כך ואח"ל שהיה לו היה לשמר השערים כמו כן וא"כ אכתי איכא פלגא דאמתא דמתחזי פתחא בגוויה: **האמר מני ר' יהודה דאמר מזבח ממוצע וכו'.** ואיכסי ליה פיתחא בגובהו של המזבח העומד בפניו ומפסיקו והכא נמי הוה מצי למימר ר"ש היא דאמר בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נג.) טוליה מזבח בצפון קאי דמזבח והכבש מכסין בפני הפתח דלף על פי שהכבש יורד ומשפע לצד הדרום

המדקדק

דרומית מזרחית היא לשכה שהיו עושין בה לחם הפנים [ו]מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ששקצום מלכי עובדי כוכבים[ז] צפונית מערבית בה יורדין לבית הטבילה אמר רב הונא מאן תנא מדות ר"א בן יעקב היא [ח]דתנן [ט]עזרת נשים היתה אורך מאה ושלשים וחמש על רוחב מאה ושלשים וחמש [י]וארבע לשכות היו בד' מקצועותיה ומה היו משמשות דרומית מזרחית היא היתה לשכת הנזירים ששם נזירים מבשלים את שלמיהן ומגלחין שערן ומשלחין תחת הדוד מזרחית צפונית היא היתה לשכת [יא] דיר העצים ששם כהנים בעלי מומין עומדין ומתליעין בעצים שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח צפונית מערבית היא היתה לשכת המצורעין מערבית דרומית אמר ר"א בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת אבא שאול אומר בה היו נותנין יין ושמן והיא היתה נקראת לשכת בית שמניא ה"נ מסתברא דר"א בן יעקב היא דתנן [יב]כל הכתלים שהיו שם היו גבוהין [יג]חוץ מכותל מזרחי שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה [יד] ומכוון ורואה כנגד פתחו של היכל בשעת הזאת הדם [טו]ותנן [יז]כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמות [יח]ותנן [יט]לפנים ממנו סורג [כ]ותנן [כא]לפנים ממנו החיל עשר אמות [כב]ושתים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה [כג]ח"ט"ו מעלות עולות מתוכה היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה [כד]ותנן [כה]בין האולם ולמזבח כ"ב אמה [כו]ושתים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה [כז]חצי אמה [כח]ותנן ר"א בן יעקב אומר [כט]מעלה היתה שם וגבוה אמה ודוכן נתון עליה ובו שלש מעלות של חצי חצי אמה אי אמרת בשלמא ר"א בן יעקב היא היינו דאיכסי ליה פיתחא אלא אי אמרת רבנן הא איכא פלגא דאמתא דמתחזי ליה פיתחא בגוויה אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא רב אדא בר אהבה אמר [לא]הא מני רבי יהודה היא [לב]דתניא רבי יהודה אומר המזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה ושלשים ושתים אמות היו לו

עשר

עליה ובו ג' מעלות של חצי חצי אמה, שנמצא גובה המעלות והדוכן כ"ב אמה, ונתכסה הפתח כולו, לפיכך הוצרכו לעשות כותל נמוך. בא רב אדא לאוקמה למידות לרבי יהודה, דתני מזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה מכוון כנגד היכל וכותליו.

ששיקלוס מלכי עובדי כוכבים [מ]. שהקטירו עליה לעבודת כוכבים במקדש. קתני [נ] בלשכת הטלאים שהוא במערבית דרומית: **מאן תנא מדות.** הא מתניתין דמסכת מדות [נא] היא: **ר"א בן יעקב היא.** דסתמיה דמתניתין דמדות קיימי כוותיה: **היכה אורך.** מן המזרח למערב על רוחב מן הכפון לדרום: **ומשלחין פתח הדוד.** דכתיב (במדבר ו) ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: **לשכת המצורעין.** מפרש בפירקין דלקמן [נב] ששם המצורעין טובלין בשמיני לטהרתן כשבאין להכניס ידיהן לבהונות אע"פ שטבל מבערב: **אמר ר"א בן יעקב שכחתי הוי.** מכלל דריש"א ר"א בן יעקב קאמר לה: **ה"נ מסתברא.** דסתמא דמדות ר"א קאמר לה: **דתנן כל הכתלים וכו'.** ולא מצית מוקמת לה אלא כר"א בן יעקב: **כל הכתלים שהיו שם.** בכל בניני הר הבית היו גבוהין הרבה מאד עד שהיו כל פתחים שבהן גבוהין כ' אמה לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד: **חוץ מכותל מזרחי.** הוא התחתון לרגלי הר הבית שבו נכנסין לחיל שלפני עזרת נשים ומן החיל נכנסין לעזרת נשים ומעזרת נשים לעזרה הגדולה: **שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה.** הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ופני הכהן למערב: **ומכוון ורואה.** מעל גובה רוחב הכותל דרך השעריס שלפניס היימנו פתחו של היכל כשהוא מזה בדם כדכתיב (במדבר יט) והזה אל נוכח פני אהל מועד וגו' ואם היתה הכותל גבוה אע"פ שהשעריס מכוונים זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה כ' אמות יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצאת איסקופת ההיכל גבוהה ממסקוף פתח הר הבית ולא יוכל לראות חלל פתח היכל דרך אותו פתח: **ותנן כל הפתחים וכו' ותנן לפנים היימנו וכו'.** כל הני תנן ותנן דקא מייתי הכא לפרושי אתי דלא משכחת דאיכסי פיתחא תתאה במעלות הר הבית אלא לר' אליעזר בן יעקב: **גבוהין עשריס אמה.** כיון דגבוהין עשריס אמה לא משכחת שנסתם במעלות ההר לרבנן: **לפנים ממנו סורג.** [נג] היה שם לפנים מכותל מזרחי והיא מחילה העשויה נקבים נקבים כסירוגי מטה של חבלים ועושין אותה בדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"ש ומרכיבין אותן זו על גב זו באלכסון וקורין אותן בלע"ז פרודנ"י: **לפנים.** מאותו סורג היה מקום פנוי י' אמות והוא נקרא חיל: **ושתים עשרה מעלות היו.** באותן י' אמות שההר מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים רוחב כל מעלה ומעלה חצי אמה הרי שעלה קרקע עזרת נשים ו' אמות: **ושלחה.** משך רוחב המעלה חצי אמה ואורכה בכל רוחב ההר לצפון ולדרום: **ט"ו מעלות.** גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים הרי שעלה ההר י"ג אמה וחצי: **ותנן בין האולם למזבח י"ב מעלות.** הרי שגבה קרקע היכל מקרקע הר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל: **ותנן ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה.** עוד בעזרת ישראל וגבוהה אמה ואורכה כרוחב כל העזרה: **ודוכן.** של לויס בנוי עליה וגבוה אמה וחצי: **שתים עשרה מעלות.** דכותל מזרחי נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל: **ר"א היא.** דאית ליה מעלה וגבה קרקע ההיכל מקרקע התחתון כ' אמה וחצי [נד]: **היינו דאיכסי ליה.** פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל: **אלא אי אמרת רבנן.** הרי לא עלו המעלות אלא י"ט אמה וחצי ופס ליה פלגא אמתא דמיתחזי ליה פתח ההיכל בגוויה לכהן שבהר הזיתים: **רב אדא בר אהבה אמר הא מני.** דקתני דכותל מזרחי הולך להיות נמוך ר' יהודה היא דאמר המזבח עומד בתמצע העזרה כנגד הפתחים ונמצא גובהו קותם את הפתח התחתון שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מקרקע התחתון י"ג אמה וחצי אמה קודם שהגיע למזבח והמזבח גובהו תשע הרי עשריס ושתים וחצי:

עשר

דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים. לקמן (דף יח.) פריך דלעיל דממתיתין דתמיד מוכח דהיא היתה נקרן מזרחית לפונית דקא חזיב מלשכת טלאים שהיתה נקרן מערבית לפונית עד לשכת לחם הפנים ד' לשכות וכי מקפת דרך ימין נמצאת לשכת לחם הפנים בלפונית מזרחית ומשני לה וקשיא לן ליפרוך נמי דלעיל קאמר דשמר שתי לשכותיה הוי לשכת החותמות ולשכת בית המוקד והכא קאמר שבאחת נגזו בית חשמונאי כו' ובאחת יורדין לבית הטבילה י"ל טובא איכא לשכות ומיני כלים שמשמשין שניים ושלשה דבריה: **הא איכא פלגא דאמתא.** הא דלא משני שההיכל היה לו אסקופה למטה בפתחו שהיתה גבוה חצי אמה דקיים ליה שלא היה כך ואח"ל שהיה לו היה לשמר השערים כמו כן וא"כ אכתי איכא פלגא דאמתא דמתחזי בגוויה: **האמר מני ר' יהודה דאמר מזבח ממוצע וכו'.** ואיכסי ליה פיתחא בגובהו של המזבח העומד בפניו ומפסיקו והכא נמי הוה מצי למימר ר"ש היא דאמר בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נג.) טוליה מזבח בצפון קאי דמזבח והכבש מכסין בפני הפתח דלף על פי שהכבש יורד ומשפע לצד הדרום

המדקדק

ששיקלוס מלכי עובדי כוכבים [מ]. שהקטירו עליה לעבודת כוכבים במקדש. קתני [נ] בלשכת הטלאים שהוא במערבית דרומית: **מאן תנא מדות.** הא מתניתין דמסכת מדות [נא] היא: **ר"א בן יעקב היא.** דסתמיה דמתניתין דמדות קיימי כוותיה: **היכה אורך.** מן המזרח למערב על רוחב מן הכפון לדרום: **ומשלחין פתח הדוד.** דכתיב (במדבר ו) ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: **לשכת המצורעין.** מפרש בפירקין דלקמן [נב] ששם המצורעין טובלין בשמיני לטהרתן כשבאין להכניס ידיהן לבהונות אע"פ שטבל מבערב: **אמר ר"א בן יעקב שכחתי הוי.** מכלל דריש"א ר"א בן יעקב קאמר לה: **ה"נ מסתברא.** דסתמא דמדות ר"א קאמר לה: **דתנן כל הכתלים וכו'.** ולא מצית מוקמת לה אלא כר"א בן יעקב: **כל הכתלים שהיו שם.** בכל בניני הר הבית היו גבוהין הרבה מאד עד שהיו כל פתחים שבהן גבוהין כ' אמה לבד ממה שעל הפתחים הרבה מאד: **חוץ מכותל מזרחי.** הוא התחתון לרגלי הר הבית שבו נכנסין לחיל שלפני עזרת נשים ומן החיל נכנסין לעזרת נשים ומעזרת נשים לעזרה הגדולה: **שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה.** הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ופני הכהן למערב: **ומכוון ורואה.** מעל גובה רוחב הכותל דרך השעריס שלפניס היימנו פתחו של היכל כשהוא מזה בדם כדכתיב (במדבר יט) והזה אל נוכח פני אהל מועד וגו' ואם היתה הכותל גבוה אע"פ שהשעריס מכוונים זה כנגד זה שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה ושער העזרה כנגד פתח ההיכל לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך פתחים לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה כ' אמות יותר מקרקעי רגלי הר הבית ונמצאת איסקופת ההיכל גבוהה ממסקוף פתח הר הבית ולא יוכל לראות חלל פתח היכל דרך אותו פתח: **ותנן כל הפתחים וכו' ותנן לפנים היימנו וכו'.** כל הני תנן ותנן דקא מייתי הכא לפרושי אתי דלא משכחת דאיכסי פיתחא תתאה במעלות הר הבית אלא לר' אליעזר בן יעקב: **גבוהין עשריס אמה.** כיון דגבוהין עשריס אמה לא משכחת שנסתם במעלות ההר לרבנן: **לפנים ממנו סורג.** [נג] היה שם לפנים מכותל מזרחי והיא מחילה העשויה נקבים נקבים כסירוגי מטה של חבלים ועושין אותה בדפי עץ ארוכים וקצרים שקורין לט"ש ומרכיבין אותן זו על גב זו באלכסון וקורין אותן בלע"ז פרודנ"י: **לפנים.** מאותו סורג היה מקום פנוי י' אמות והוא נקרא חיל: **ושתים עשרה מעלות היו.** באותן י' אמות שההר מגביה מן הסורג עד שער עזרת נשים רוחב כל מעלה ומעלה חצי אמה הרי שעלה קרקע עזרת נשים ו' אמות: **ושלחה.** משך רוחב המעלה חצי אמה ואורכה בכל רוחב ההר לצפון ולדרום: **ט"ו מעלות.** גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים הרי שעלה ההר י"ג אמה וחצי: **ותנן בין האולם למזבח י"ב מעלות.** הרי שגבה קרקע היכל מקרקע הר הבית התחתון תשע עשרה אמה וחצי עדיין נשאר מן הפתח התחתון חצי אמה עליונה לראות דרך שם חצי אמה התחתונה של חלל פתח ההיכל: **ותנן ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה.** עוד בעזרת ישראל וגבוהה אמה ואורכה כרוחב כל העזרה: **ודוכן.** של לויס בנוי עליה וגבוה אמה וחצי: **שתים עשרה מעלות.** דכותל מזרחי נמוך כדי לראות ממעל לו דרך שערי עזרת נשים ועזרת ישראל את חלל פתח ההיכל: **ר"א היא.** דאית ליה מעלה וגבה קרקע ההיכל מקרקע התחתון כ' אמה וחצי [נד]: **היינו דאיכסי ליה.** פתח התחתון בגובה קרקע ההיכל: **אלא אי אמרת רבנן.** הרי לא עלו המעלות אלא י"ט אמה וחצי ופס ליה פלגא אמתא דמיתחזי ליה פתח ההיכל בגוויה לכהן שבהר הזיתים: **רב אדא בר אהבה אמר הא מני.** דקתני דכותל מזרחי הולך להיות נמוך ר' יהודה היא דאמר המזבח עומד בתמצע העזרה כנגד הפתחים ונמצא גובהו קותם את הפתח התחתון שהרי עלה קרקע עזרת ישראל מקרקע התחתון י"ג אמה וחצי אמה קודם שהגיע למזבח והמזבח גובהו תשע הרי עשריס ושתים וחצי:

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ה מה"מ' בית הבחירה הל' ז:
עב ג מיי' שם פ"ו הלכה ה:
עג ד מיי' שם פ"ה הל' כ והלכה ה:
עד ה ו מיי' שם הלכה ג:
עה ז מיי' שם פ"ו הל' ח:
עו ח מיי' שם הלכה כ:
עז ט מיי' שם פ"ה הל' יב:
עח י מיי' שם פ"ו הלכה ד:
עט כ מיי' שם הלכה ג:

לעזי רש"י

לטי"ש. פסיסים.
פרודנ"י [פרודנ"א]. סבכה, סורג.

רבינו חננאל

דרומית מזרחית היא היתה לשכת עושי לחם הפנים. הנה לשכת טלה קרבן במקצוע מערבית דרומית היא עומדת, ואיך שנה התנא של תמיד כי היא במקצוע צפונית מערבית. ומשנינן מאן תנא מדות ר' אליעזר בן יעקב כלומר חולק עליו על התנא ששנה התמיד. דתנן עזרת הנשים היתה אורך קל"ה על רוחב קל"ה וארבע לשכות היו בארבע מקצועותיה כו' עד מערבית דרומית, א"ר אליעזר בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת. הכי נמי מסתברא דתנא דמידות ר' אליעזר בן יעקב היא, דתנן כל הכתלין שהיו במקדש היו גבוהין חוץ מכותל מזרחי שהוא נמוך שהכהן השורף הפרה עומד בהר המשחה ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם, ותנן כל הפתחים שהיו שם גובהן כ' אמה, ורחבן י' אמה, ותנן לפנים הימנו החיל כו', ומצאנו י"ב מעלות כל מעלה רומה חצי אמה, ומעזרת הנשים לעזרת ישראל ט"ו מעלות, ובין האולם להיכל י"ב מעלות. נמצאו ל"ט מעלות כל מעלה גובהה חצי אמה הנה י"ט אמה וחצי. ולדברי זה התנא אינו צריך להנמיך הכותל המזרחי אע"פ שיגביהנו ק' אמה (הפתח שעל הכותל) [הכותל שעל הפתח] המזרחי, כיון שגבהו [של פתח] כ' אמה נשאר מן הפתח חצי אמה שלא כיסוהו המעלות הללו, ויכול לראות מתוכו פתח ההיכל. אלא כיון ששנה כי כותל המזרחי היה נמוך כדי לראות מעליו פתח ההיכל, למדנו שדברי ר' אליעזר בן יעקב הן שמוסיף על המעלות הללו שתי אמות וחצי גובה, דתנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מעלה היתה שם וגובהה אמה ודוכן נתון

גליון הש"ם

גמ' הא מני ר"י היא. עי' לקמן ל ע"ב תוס' ד"ה ר"ש:

הגהות הב"ח

(מ) גמ' לשכת העצים כל"ל ומ"ר ליל ממקק: **(נ)** שם בהר המשחה ומתכוון ורואה: **(נא)** רש"י ד"ה ששיקלוס קתני מיהתא בלבסת: **(נב)** ד"ה מקן וכו' דמסכת מדות לאב"י היא דסתמיה כל"ל ומי' היא ממתק והכל"ש: **(נג)** ד"ה לפנים ממנו סורג. סורג היה: **(נד)** ד"ה וכו ג' מעלות של חצי חצי אמה:

תוס' ישנים

חוץ מכותל מזרחי. לא בעי למימר שאותו לא היה גבוה יותר מארבעים אמה אבל ארבעים אמה היה גבוה, שהרי לעזרת נשים גבה אותה הקרנא שאה אמות, ואותו כותל היה גבוה ארבעים אמה שכולם היו כך וגובה הפתח כ' אמה מן האיסקופה, ונמצא שהמשקוף של עזרת נשים לא היה גבוה [אלא] שש אמות יותר ממשקוף כותל שער מזרחי שגובהו היה כ' אמה כמו כן, ונמצא נריך היה אלא יהא הכותל מזרחי גבוה מעל שער של עזרת נשים ו' אמות, שאם כן אף יוכל לראות פתחו של היכל מעל כותל מזרחי דרך שער עזרת נשים, ונמצא ש[לא] היה כותל מזרחי זה של תחלת הר הבית גבוה כ"ו אמה. ותנן בין אולם כו'. ושילחה אמה גרסינן בדאולם בספרים וקנים ובמסכת מדות [פ"ב מ"ג], וכן מוכח נמי התם דתנן כל מעלות שהיו שם שילחן חצי אמה חוץ משל אולם. **אי אמרת בשלמא רבי אליעזר בן יעקב היא היינו דאיכסי ליה פיתחא.** מה שפי' בקונטרס לרבי אליעזר גובה קרקע עזרת הכהנים (כ') [כ"א] אמה ומחצה לא דק, דבמסכת מדות מוכיח בהדיא שכל המעלות של דוכן היו בכל אורך עזרת הכהנים דקתני [שם מ"ו] ונמצאת עזרת הכהנים גבוה משל ישראל אחי אמות ומחצה. (**מאן תנא מידות**) [**הא מני**] **רבי יהודה היא.** לפי פירוש רבינו שלמה מפי (עצמו) [רבותיו] קשה היכי מוכח דמידות דבי יהודה היא מדלא אתיא דרבי אליעזר בן יעקב, ומה הוכחה היא זו, דילמא תנא אחרינא הוא דאתיא ליה לקמן פרק הוציאו לו [נט, א] וכתבתים פרק קדשי קדשים [נח, ב] דטוליה מזבח בצפון קאי וכוותיה מיתוקמא שפיר.

עשר אמות כנגד פתחו של היכל י"א אמה לצפון וי"א אמה לדרום נמצא מזבח מכוון כנגד היכל וכותליו ואי סלקא דעתך מדות ר' יהודה היא מזבח באמצע עזרה מי משכחת ליה והתנן [ב]כל העזרה היתה אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלשים וחמש [א]מן המזרח למערב מאה ושמונים ושבע מקום דריסת רגלי ישראל י"א אמה מקום דריסת רגלי הכהנים י"א אמה מזבח שלשים ושתים בין האולם ולמזבח עשרים ושתים והחיכל ק' אמה וי"א אמה אחורי בית הכפורת [ג]מן הדרום לצפון מאה ושלשים וחמש [ד]הכבש והמזבח ששים ושתים מן המזבח ולטבעות ח' אמות מקום הטבעות עשרים וארבע מן הטבעות לשלחנות ארבע מן השלחנות לנסין ארבע מן הנסין לכותל עזרה ח' אמות והמותר בין הכבש ולכותל ומקום הנסין ואי סלקא דעתיך מדות ר' יהודה היא מזבח באמצע עזרה מי משכחת ליה הא רובא דמזבח בדרום קאי אלא

המדקדק יבין שקודם שיכל גובהו שני אמות ומחצה נפקא ליה שיפועו מכנגד הפתח וא"כ הוי מצי לאוקומי כר"ש או כרבי יוסי דאית ליה נמי מזבח ממוצע בפרק קדשי קדשים אלא משום דר' יהודה שמעינן ליה בהדיא וכי האי גוונא איכא בפרק קדשים קדשים (זבחים דף נח:) דאמר רב אדא בר אהבה הא מני רבי יהודה היא דאמר מזבח ממוצע וכו' ופריך ונוקמא כרבי יוסי וממוצע ומשני משום דרבי יהודה שמעינן ליה בהדיא ומהתם קשיא לן על פירוש רבותיו של רש"י שפי' הא מני רבי יהודה היא דהיא דמדות דא"כ מיקשי ליה דרב אדא בר אהבה גופיה אוקי התם סתמא דתמיד דתנן בירור משם עלי תאנה וכו' כר' יהודה ואיהו מוקי הכא סתמי דמדות כוותיה והאמר לעיל דסתמי דתמיד פליגי אדמדות וא"כ ליכא למימר דסתמי תמיד ומדות כרבי יהודה וי"ל דבלאו הכי מקשה ליה שפיר מסתמי דמדות גופייהו וממזבח גופיה דפריך ומי מלית מוקמי לה כרבי יהודה וכו':

מן השלחנות לנסין ד'. תימה דתנן במסכת תמיד פרק אמר להם הממונה (דף ל:) בית המטבחים היה לפנינו של מזבח ועליו שמנה עמודים נגסין וכו' עד שבהן תולין ומפשיטין על השולחנות של שיש שבין העמודים והכא משמע שיש ריוח ד' אמות ביניהן וי"ל הני אחרייני נינהו הני דהתם עומדים בין העמודים שבהן תולין ומפשיטים והבהמה מונחת על השלחנות כדי שלא תהא מגררת על גבי קרקע והני דהכא היינו מ' שלחנות של שיש דאמר פ' לא היו כופתין (תמיד לא:) שהיו מדיחין עליהן הקרביים מדיחין אותם במעוטן על שלחנות של שיש שבין העמודים אלמא דהני נמי ביני עמודים הוו קיימי מיהו ר"י בר ברוך גרס התם במעוטה של שלחנות שבבית המטבחים א"נ י"ל אע"פ שהיו רחוקים ד' אמות קרי ליה בין העמודים ואע"פ שרחוקים ד' אמות לא היה בהמה מגררת בארץ שגוף הבהמה גדול ומגיע לשולחנות כדאיתא בברייתא רבה (פ' פ"ה) דכשמרכיבים כבשי התמיד על הגמלים היו מגררים בארץ מלאתי בתוספת תמיד יסוד רבינו רבי ברוך זצ"ל:

רובא דמזבח בדרום קאי. מה שפירש"י שלמעלה מכניסת הסובב מגולה מפתח ב' אמות לרוחב הפתח חצי אמה בגובהו אין לתמוה למה לא פירש למעלה מכניסת היסוד מיד מגולה הפתח אמה דהדין חמש אמות הלפוניות של מזבח עליהם הרי חצי רוחב העזרה שהוא ס"ז ומחצה כ"ז אמות מן דרומית של מזבח כלין בחצי דרומי של העזרה ונמצא לפונו של מזבח כלה לסוף לפוני של חצי הפתח אצל המזוזה לא ממקום המזבח ב' אמות של כניסת היסוד והסובב נמצא לפון חצי הפתח מגולה למעלה מכניסת הסובב ב' אמות ויכול לראות כהן שבראש הר המשחה דרך אותן ב' אמות את פתח היכל דרך פתח התחתון. ואם תאמר גובה שש אמות שגבה המזבח עד כניסת הסובב סותם את פתח התחתון אינו כן שהרי קרקע העזרה לא עלה מקרקע הר הבית אלא י"ג ומחצה ושש של גובה הסובב הרי משש עשרה ומחצה אחתי פש ליה פלגא דאמתא בגובה פתח התחתון. אלא לאו ר"א היא ואיכסי ליה במעלה יתירה שמע מינה. ולבי מגמגם ביה דיש לומר הואיל ולא פירשה המשנה מקום השלחנות שמא עם מקום הנסין הוא כלול באותו חצי אמה שעדיין ברוחב העזרה על מאה ועשר המפורשין נמצא מן הכבש לכותל דרומי י"ב ומחצה והכבש והמזבח ס"ב הרי ע"ד ומחצה לא מהן ב' אמות של כניסת היסוד והסובב לפון נשארו ע"ב ומחצה ולא נתגלה מחצי הפתח מגלה החוט שהרי אמצעו של פתח באמצע רוחב עזרה שהיא לסוף ששים ושבע ומחצה הוסיף עליהן חמש אמות שיהיו שבעים ושתים ומחצה כללתה כאן חמש אמות של חצי הפתח הלפוני ואני כך שמעתי שמקום השלחנות כלול עם מקום הנסין. אבל מה ששנינו כאן והמותר בין כבש לכותל ומקום הנסין פירש לי מורי לדק רבינו יצחק בר יהודה ז"ל שיש עשר מן העשרים וחמש [ד] בין כבש לכותל ושלש עשרה למקום הנסין והשלחנות ונתן טעם לדבריו לפי שבין כבש לכותל מקום פנוי וכאן יש צורך תשמישי של שלחנות ונסין ונמצא מחצי הפתח מגולה חצי אמה. ולבי מגמגם לפי שהיה לתנא לפרש וכיון שלא פירש צריך אתה לחלקו לחצאין ואם בא להרבות כאן ולמעט כאן יכול אתה לגלות הפתח כמה שתחפוץ או לכסות כמה שתחפוץ לפיכך טוב לי כמו שפירשתי [ג] (מלומר כן שבשפת חצי רוחב היכל דרומי כלה המזבח והוא כנגד חצי הפתח):

אלא

המזבח בין בית קדשי קדשים לבין האולם ובין בית קדשים לבין הלשכה ובין בית קדשים לבין בית המטבחים ובין בית קדשים לבין בית המוקדשין ובין בית קדשים לבין בית הנסכים ובין בית קדשים לבין בית הנגרים ובין בית קדשים לבין בית הנרות ובין בית קדשים לבין בית הכבשים ובין בית קדשים לבין בית הדשן ובין בית קדשים לבין בית הבחירה ובין בית קדשים לבין בית הבקר ובין בית קדשים לבין בית הבלוע ובין בית קדשים לבין בית הבלוי ובין בית קדשים לבין בית הבלי ובין בית קדשים לבין בית הבלי ובין בית קדשים לבין בית הבל

אלא לאו שמע מינה רא"ב"י היא. ואיכסי ליה במעלה יתירה ולא במזבח דשמעינן ליה לרא"ב"י בפ' שלישי (לקמן דף נ:). דאמר כוליה מזבח בדרום קאי וכל חלי חלל הפתח מגולה (א). ואי קשיא היכי מתוקמא סתמא מדות אליביה הא שמעינן מהא סתמא שאוכל המזבח שבע אמות נצפון על כרחין הכי מפרש' הני עשריס וחמשה אמות שאתה נותן שאין בין כבש לכותל אלא חמשה אמות ומחצה והכבש והמזבח ששים ושתים הני המזבח כולו בדרום קאי וכולו כנגד אמצע עזרה והמותר כולו למקום הנסכין. וא"ת אם כן שלא דקדק התנא לחלקן לחצאין ויש לך להרבות ולמעט להיכן שתרצה כר"י נמי מצית מוקמת לה ויהא מזבח ממוצע באמצע עזרה כילד מן עשרים ואחת ומחצה מהם בין כבש לכותל והכבש שלשים ואני המזבח ששה עשר נמצא אמצעו של מזבח לסוף ס"ז ומחצה שהוא אמצע עזרה הא לא מצית אמרת שלא יהו מקום השולחנות והנסכין אלא שלש ומחצה. ובעיני גרהה לפרש הא דרב אדא בר אהבה וכל הסוגיא בגשון אחר רב אדא בר אהבה אמר הא מני אמתניתין דתמיד אמר להם הממונה קאי דרמיא מדות עילויה מתניתין דתמיד דפליגי אסתמא דמדות ר"י היא דשמעינן ליה דפליג אסתמא דמדות דתניא ר"י אומר מזבח ממוצע וכו' ואי ס"ד מדות ר"י היא מי משכחת לה והא תנן כו' אלמא רוביה דמזבח בדרום קאי שמע מינה ולא גרסינן אלא לאו שמע מינה ר"א היא והכי פירושו שמע מינה מדות לאו ר' יהודה היא: **רב אדא בר יצחק אמר הא לשכה הטלאים אקצויי מקצויי.** בשתי המקצועות נראית שארוכה היא ועומדת במערב ומארכת לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן: **ודאתי מצפון מיתחזיא ליה.** שמשוכה לצד דרום יותר: **ודאתי מדרום מיתחזיא ליה.** משוכה לצד צפון: **דבמערבא דרומית דרומית הוה.** טפי ומודי בה תנא דתמיד אלא דנקיט סידרא (ב) מדרום לצפון מיתחזי ליה דרך הילוכו כאילו הוא בצפון: **מדרמינן לחס הפנים.** דהוה סלקא דעתיה שהוא מונה והולך דרך ימין מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח לשכת הטלאים בצפונית מערבית לשכת החותמות במערבית דרומית לשכת בית המוקד בדרומית מזרחית לשכת לחם הפנים במזרחית צפונית והוה רמינן עלה מתני' דמדות דקתני דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים: **ומשנינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע.** תנא דמדות קא חשיב דרך ימין כדמפרש בהדיא דקאזיל ומני מדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב וממערב לדרום והכא להקיף סביב כל הבית ומקיף דרך ימין מבחוץ זהו סדר הקפתו ומתניתין דתמיד דלא פירש מידי איכא למימר דדרך שמאל מנה ותו לא תיקשי מידי מהשתא:

ומר קחשיב דרך שמאל. תימה לי אמאי לא משני לאידי ולאידי דרך ימין קא חשבי אלא לשכת לחם הפנים נמי אקצויי מקצויי דקיימא במזרח ומאן דאתי מצפון ממחזיא בדרום ומאן דאתי מדרום ממחזיא בצפון דלשכת טלאים צפונית מערבית ולשכת החותמות דרומית מזרחית ולשכת לחם הפנים מזרחית צפונית וההיא דמדות נמי מתוקמא דרך ימין וקל להבין וי"ל דעל כרחך לשכת החותמות ולשכת בית המוקד הם היו אותם שתי לשכות דקא חשיב במסכת מדות (פ"ל משנה ו') אחת שבה גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ואחת שבה יורדין לבית הטבילה דליכא למימר הני אחריני מינהו שהרי לא היה בבית המוקד אלא ארבע לשכות ואי אחריני מינהו א"כ הוו שש לשכות ואי אמרת אידי ואידי דרך ימין קא חשיב אם כן בההיא דתמיד משמע דלשכת החותמות ולשכת בית המוקד אחת בקרן מערבית דרומית ואחת בקרן מזרחית דרומית ובההיא דמדות כי חשבת דרך ימין משמע דאותם שתי לשכות היו אחת בקרן מזרחית צפונית ואחת בקרן מערבית צפונית מיהו הא קשיא לן מנא ליה הא דקאמרינן מסתברא דבקרן מערבית דרומית הואי דילמא צפונית מערבית הואי ואפ"ה מיתרצא שפיר דהיא לחם הפנים כזה ואין

לפי משמעות הקושיא
מזרח
לחם | מוקד
בית המוקד גדול
מומחות | טלאים
מערב
צפון
דרום

אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא שמע מינה רב אדא בריה דרב יצחק אמר האי לשכה (ג) אקצויי מקצויי ודאתי מצפון מתחזיא ליה בדרום ודאתי מדרום מתחזיא ליה בצפון ומסתברא דבמערבית דרומית הואי ממאי מדרמינן לחם הפנים אלחם הפנים ומשנינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע מר קא חשיב דרך ימין ומר קא חשיב דרך שמאל

אי

דהדין עמו דהתם לא מתחזיא פתחא מחמת י"ב מעלות שבין האולם ולמזבח להכי נקט למעלה מן הסובב לפי שאותם מעלות הם שש אמות והם כלים כנגד כניסת הסובב שהוא כמו כן שש אמות מן הקרקע ומה שהקשה רש"י אמאי לא משני דשולחנות בכלל נגסין וכי פלגינן בכ"ה אמות י"ב ומחצה בין הכבש לכותל והשאר לשולחנות א"כ הוו ע"ד ומחצה ולא מתחזי פיתחא בכניסת היסוד והסובב לא ידענא מי דחקו לפרש כן שהספר מקשה מהנהו ב' אמות דכניסת היסוד והסובב ומתוך כך הקשה מה שהקשה שהרי עוכל לפרש דבפשיטות הוא מקשה והא ר"י אית ליה מזבח ממוצע וסתמא דמדות אית ליה ממוצע ולכל הפחות רוביה בדרום וא"כ סתמא דמדות דלא כוותיה והא דמסיק בין כבש לכותל והכבש שלשים ואני המזבח ששה עשר נמצא אמצעו של מזבח לסוף ס"ז ומחצה שהוא אמצע עזרה הא לא מצית אמרת שלא יהו מקום השולחנות והנסכין אלא שלש ומחצה. ובעיני גרהה לפרש הא דרב אדא בר אהבה וכל הסוגיא בגשון אחר רב אדא בר אהבה אמר הא מני אמתניתין דתמיד אמר להם הממונה קאי דרמיא מדות עילויה מתניתין דתמיד דפליגי אסתמא דמדות ר"י היא דשמעינן ליה דפליג אסתמא דמדות דתניא ר"י אומר מזבח ממוצע וכו' ואי ס"ד מדות ר"י היא מי משכחת לה והא תנן כו' אלמא רוביה דמזבח בדרום קאי שמע מינה ולא גרסינן אלא לאו שמע מינה ר"א היא והכי פירושו שמע מינה מדות לאו ר' יהודה היא: **רב אדא בר יצחק אמר הא לשכה הטלאים אקצויי מקצויי.** בשתי המקצועות נראית שארוכה היא ועומדת במערב ומארכת לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן: **ודאתי מצפון מיתחזיא ליה.** שמשוכה לצד דרום יותר: **ודאתי מדרום מיתחזיא ליה.** משוכה לצד צפון: **מסתברא דבמערבית דרומית הוה.** טפי ומודי בה תנא דתמיד אלא דנקיט סידרא (ג) מדרום לצפון מיתחזי ליה דרך הילוכו כאילו הוא בצפון: **מדרמינן לחס הפנים.** דהוה סלקא דעתיה שהוא מונה והולך דרך ימין מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח לשכת הטלאים בצפונית מערבית לשכת החותמות במערבית דרומית לשכת בית המוקד בדרומית מזרחית לשכת לחם הפנים במזרחית צפונית והוה רמינן עלה מתני' דמדות דקתני דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים: **ומשנינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע.** תנא דמדות קא חשיב דרך ימין כדמפרש בהדיא דקאזיל ומני מדרום למזרח וממזרח לצפון ומצפון למערב וממערב לדרום והכא להקיף סביב כל הבית ומקיף דרך ימין מבחוץ זהו סדר הקפתו ומתניתין דתמיד דלא פירש מידי איכא למימר דדרך שמאל מנה ותו לא תיקשי מידי מהשתא:

ומר קחשיב דרך שמאל. תימה לי אמאי לא משני לאידי ולאידי דרך ימין קא חשבי אלא לשכת לחם הפנים נמי אקצויי מקצויי דקיימא במזרח ומאן דאתי מצפון ממחזיא בדרום ומאן דאתי מדרום ממחזיא בצפון דלשכת טלאים צפונית מערבית ולשכת החותמות דרומית מזרחית ולשכת לחם הפנים מזרחית צפונית וההיא דמדות נמי מתוקמא דרך ימין וקל להבין וי"ל דעל כרחך לשכת החותמות ולשכת בית המוקד הם היו אותם שתי לשכות דקא חשיב במסכת מדות (פ"ל משנה ו') אחת שבה גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ואחת שבה יורדין לבית הטבילה דליכא למימר הני אחריני מינהו שהרי לא היה בבית המוקד אלא ארבע לשכות ואי אחריני מינהו א"כ הוו שש לשכות ואי אמרת אידי ואידי דרך ימין קא חשיב אם כן בההיא דתמיד משמע דלשכת החותמות ולשכת בית המוקד אחת בקרן מערבית דרומית ואחת בקרן מזרחית דרומית ובההיא דמדות כי חשבת דרך ימין משמע דאותם שתי לשכות היו אחת בקרן מזרחית צפונית ואחת בקרן מערבית צפונית מיהו הא קשיא לן מנא ליה הא דקאמרינן מסתברא דבקרן מערבית דרומית הואי דילמא צפונית מערבית הואי ואפ"ה מיתרצא שפיר דהיא לחם הפנים כזה ואין

מזרח
לחם | מוקד
בית המוקד גדול
טלאים אקצויי וקרוב לצפון (א) | חוממות (ב)
מערב
צפון
דרום

א) [עי' בערוך ערך קק פי' בשם ר' משה הדרשן].

תוס' ישנים

האי לישכה אקצויי מיקצויא כו'. הקשה ריב"ל למה הוצרך לתרץ קג, ליתני ליה בית המוקד היה לצפונו של עזרה, וא"כ היה אז דרום בית המוקד לפון עזרה, וא"כ הא דקאמר בתמיד דלשכת טלאים היתה ממקום צפונית מערבית היינו צפונית מערבית דעזרה שהוא מערבית דרומית של בית המוקד, והיינו דקאמר בתמ' מדות דלשכת טלאים מערבית דרומית דמבית המוקד קאי (נמי). ובהכי אתי נמי שפיר מלחם הפנים דקתניא ליה במדות בקרן מזרחית דרומית ובתמיד חשיב ליה רביעית בקרן (מערבית) [מזרחית] צפונית, דהא דחשיב ליה במדות בקרן מזרחית דרומית היינו מזרחית דרומית דבית המוקד שהיא צפונית [מזרחית] של עזרה, ואתי נמי שפיר הא דקתני בתמיד לשכת בית המוקד ולשכת החותמות דלא חשיב הכא, שאותן שתיהן בכדן הוו בעזרה. ובמדות חשיב לשכה שבה גנזו בני בית חשמונאי אבני מזבח ולשכת בית הטבילה דלא חשיב התם. ואין זו קושיא כלל, כי אין לו למנות לשכת לחם הפנים ולשכת טלה קרבן בעזרה ובבית המוקד, שהרי לא היו אלא בתחת מהן ומחילה מפסקת בין שתיהן, וא"כ היאך היו שם ד' לשכות, והלא לא היו שם [אלא שתים]. ועוד וכי היו אורך העזרה ובית המוקד מכוונין בגמלוס, והא ודאי לא היו כן. ולעיל [טו, ב ד"ה ומימינו] פי' דאתי שפיר דלא פריך אלא מלשכת טלה קרבן ומלחם הפנים, אבל קשה לרבינו דאתאי לא משני גבי לחם הפנים דאקצויי מיקצויא כמו גבי לשכת טלה קרבן.

ג) עי' תו"י כאן ד"ה האי לשכה ולו"ק.

ד) ובדברי רבינו אלו יתישב קושית התוס' לעיל ט"ז ד"ה דרומית מזרחית ע"ש.

ה) רש"י ד"ה אלא לאו וכו' דסתמא מגולה שבשפת חצי רוחב היכל דרומי כלה המזבח והוא כנגד חצי חלל הפתח ואי קשיא וכו' שמעינן מהא סתמא וכו' הני עשרים וחמש אמות שאין אתה נותן בין כבש וכו' בדרום קאי וכולה כנגד אמצע עזרה והמותר כולו למקום הנסכין דאמר רובא דמזבח: (ב) שם ד"ה מסתבא' סידרא דאתי מדרום לצפון דמיתחזי ליה:

רבינו חננאל

וכי מאן תנא מדות ר' אליעזר בן יעקב. ובא רב אדא בר יצחק לאוקומה בלא חלוקה ואמר הא לשכה איקצויי מיקצייא מאן דאתי מצפון כו'. פי' איקצויי מיקצייא כלומר עומדות במקצוע [משוכה] מן הזויות כמעט, ומאן דקאי לדרומה חזי לה בצפון ומאן דקאי בצפון חזי לה בדרום והאי דקרייא צפונית ג) צפונית לעזרה. והאי דקרי לה דרומית דרומית לחיל. ולא פליגי ולעולם בקרן דרומית דתני ארבע הוו בתרתי מתניתין. ד' לשכות היו שם במקום אחד באמצע מקצועותיו מרובעות שתים כנגד שתים, וקיימן לצפון עזרה, שתים סמוכות לעזרה ושתים סמוכות לחיל, הסמוכות לעזרה בקדש והסמוכות לחיל בחול. ושתים דברי הכל שמותיהן שוין לשכת הטלאין ולשכת עושי לחם הפנים. וב' האחרות האי תנא קרי להו לשכת החותמות ולשכת בית המוקד ג), והאי תנא לא פריש לה אלא בסימנין, וכולן על שם בית המוקד. ומסתברא לשכת הטלאים היא מערבית דרומית לומר שסמוכה היא לעזרה. והשונה צפונית מערבית לומר שסמוכה היא לחיל. ומנלן שהיא דרומית מערבית מדרמינן לשכת לחם הפנים אלשכת לחם הפנים. ומשנינן אמר רב הונא בריה דרב יהושע מר חשיב דרך ימין ומר חשיב דרך שמאל.

ג) עי' תו"י כאן ד"ה האי לשכה ולו"ק.

ד) ובדברי רבינו אלו יתישב קושית התוס' לעיל ט"ז ד"ה דרומית מזרחית ע"ש.